

lyzed. The need to use the resource approach when dealing with addicts is stressed. It allows to update the hidden potential of the personality and contributes to the harmonization of its individual characteristics. Attention is drawn to the need to identify the frustrated needs that an individual moves in a plane of virtual reality that depletes his social life and creates further difficulties in socialization. The structure of correctional program is proposed, its goals and objectives are defined, the main lines of work of the psychologist with addicts are distinguished.

The results confirming the effectiveness of the author's program in correction of dependence on online gambling and online purchases are presented. A detailed analysis of the data obtained during the testing program is carried out. The effectiveness of the correctional program, which can be used to overcome the kind of Internet addiction, is confirmed.

Key words: Internet addiction, addict, addiction to online gambling and online purchases, psycho-correction, socio-psychological training, correctional program.

Received January 12, 2015

Revised January 25, 2015

Accepted February 09, 2015

УДК 316.454.52-053.9

О.Г. Коваленко

olenagk@ukr.net

МОДЕЛЬ міжособистісного спілкування осіб похилого віку

Kovalenko O.H. The model of interpersonal communication of elderly people / O.H. Kovalenko // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D.Maksymenko, L.A.Onufrieva. – Issue 28. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2015. – P. 191–202.

О.Г. Коваленко. Модель міжособистісного спілкування осіб похилого віку. У статті проаналізовано зміст наукових підходів конкретно-наукового методологічного рівня в дослідженні міжособистісного спілкування осіб похилого віку (системного, концепцій міжособистісного спілкування, екзистенціальної теорії, інтегративного підходу, теорій особистості). Обґрунтовано зміст і принципи особистісно-комунікативного підходу як базового у виробленні концептуальних уявлень про особистість похилого віку та процес її міжособистісного спілкування. Згідно вищесказаного підходу особистість похилого віку розглядається

як суб'єкт суб'єкт-суб'єктного спілкування й свідомої діяльності, що складає динамічну єдність, систему різних взаємопов'язаних психічних процесів і властивостей.

Охарактеризовано модель міжособистісного спілкування осіб похилого віку. До її до складу увійшли підсистеми психічних явищ осіб похилого віку (когнітивна, комунікативна, регулятивна), структура складових міжособистісного спілкування осіб цього віку (емоційна, пізнавальна, поведінкова), механізми такого спілкування (емпатія, симпатія, рефлексія, взаєморозуміння, децентрація, ідентифікація, конструктивні способи взаємодії), його чинники (зовнішні – як природне, антропогенне та соціальне середовища, внутрішні – як біологічні, соціальні, психологічні властивості суб'єктів спілкування), його функції (афективно-комунікативні, в тому числі формування міжособистісних стосунків, інформаційно-комунікативні, в тому числі коректування смислу життя та регуляційно-комунікативні, в тому числі регулювання емоційних станів і переживань), а також закономірності, котрі стосуються рушійних сил, умов, особливостей удосконалення такого спілкування. Зроблено висновок про необхідність використання цієї моделі на практиці.

Ключові слова: міжособистісне спілкування, особа похилого віку, підсистеми психіки, структура складових, чинники, механізми, функції, закономірності.

Е.Г. Коваленко. Модель межличностного общения пожилых лиц. В статье проанализировано содержание научных подходов конкретно-научного методологического уровня в исследовании межличностного общения пожилых людей (системного, концепций межличностного общения, экзистенциальной теории, интегративного подхода, теории личности). Обосновано содержание и принципы личностно-коммуникативного подхода как базового в разработке концептуальных представлений о личности пожилого возраста и процесс её межличностного общения. Личность пожилого возраста согласно данного подхода рассматривается как субъект субъект-субъектного общения и сознательной деятельности, что составляет динамическое единство, систему различных взаимосвязанных психических процессов и свойств.

Охарактеризована модель межличностного общения пожилых людей. В ее состав вошли подсистемы психических явлений пожилых людей (когнитивная, коммуникативная, регулятивная), структура составляющих межличностного общения лиц этого возраста (эмоциональная, познавательная, поведенческая), механизмы такого общения (эмпатия, симпатия, рефлексия, взаимопонимание, децентрация, идентификация, конструктивные способы взаимодействия), его факторы (внешние – как природная, антропогенная и социальная среда, внутренние – как биологические, социальные, психологические свойства субъектов общения), его функции (аффективно-коммуникативные, в том числе формирование межличностных отношений, информационно-коммуникативные, в том числе корректировка смысла жизни и регуляционно-коммуникативные, в том числе регулирование эмоциональных состояний и переживаний), а

также закономерности, касающиеся движущих сил, условий, особенностей совершенствования такого общения. Сделан вывод о необходимости использования этой модели на практике.

Ключевые слова: межличностное общение, пожилой человек, подсистемы психики, структура составляющих, факторы, механизмы, функции, закономерности.

Постановка проблеми. Важливою частиною життєдіяльності осіб похилого віку, яка впливає на якість їхнього існування від народження до смерті, є міжособистісне спілкування. Його дослідження є важливим у сучасній психологічній науці, проте існуючі наукові джерела з цієї проблематики не мають достатнього методологічного обґрунтування, а також у них недостатньо визначені особливості міжособистісного спілкування осіб похилого віку. Тому актуальним є здійснення методологічного обґрунтування дослідження психологічних особливостей міжособистісного спілкування осіб похилого віку, створити модель такого спілкування, котра би базувалася на теоретичному осмисленні вікових психологічних особливостей цього віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливими підходами конкретно-наукового методологічного рівня в дослідженні міжособистісного спілкування осіб похилого віку є системний, який, зокрема, втілюється в структурно-аналітичному; концепції міжособистісного спілкування, зокрема Б. Г. Ананьєва, Б. Ф. Ломова, Б. Д. Паригіна, О. О. Бодальова, В. М. Мясичева, Г. М. Андреевої, В. М. Куніциної, О. О. Леонтьєва; екзистенціальна теорія К. Ясперса, В. Франкла, Р. Мея, Дж. Бюджентала та інших; інтегративний підхід; теорії особистості Г. С. Костюка, С. Д. Максименка, В. Ф. Моргуна, І. Д. Бежа та інших.

Уявлення про системну організацію психічних процесів і функцій були сформульовані Б. Г. Ананьєвим [1]. Основою його методологічної стратегії є цілісне вивчення психіки людини в її розвитку. Він досліджував проблеми спілкування та міжособистісного спілкування, пов'язуючи його з формуванням людини як особистості, як суб'єкта діяльності; обґрунтовував його роль у побудові людських взаємин.

Розробником системного підходу в психології як головного інструменту пізнання психіки є Б. Ф. Ломов. Особистість він розглядає як суб'єкт пізнання, діяльності й спілкування, суспільний індивід. Вона характеризується багатоманітними властивостями, спільною об'єктивною основою яких є система суспільних стосунків, тому її можна розглядати як члена суспільства та його продукт. На думку Б. Ф. Ломова спілкування розкриває таку іс-

тотну сторону людського буття, як стосунки «суб'єкт-суб'єкти», а якщо розглядати особливості міжособистісного спілкування, то стосунки «суб'єкт-суб'єкт». Спілкування – самостійна й специфічна форма активності суб'єкта, результатом якої є відносини людини з людиною, з іншими людьми [6].

Важливе значення має міжособистісне спілкування у концепції психології відносин особистості В. М. Мясіщева. Особистість він розглядає як єдине ціле, вище інтегральне поняття, «ансамбль стосунків», відносин до оточуючого світу та до самої себе; вони є одиницею аналізу особистості. Стосунки людини з різною активністю, вибірковістю, позитивним чи негативним характером виражаються в спілкуванні. Вони характеризують цілісну систему індивідуальних, вибіркових, свідомих зв'язків особистості з різними сторонами об'єктивної дійсності [7].

Проблеми міжособистісного спілкування мають важливе значення і в концепції О. О. Бодальова. Він вважає його необхідною умовою буття людей, без якого неможливе повноцінне функціонування особистості. Психологічно повноцінне міжособистісне спілкування є спілкуванням на рівних, коли його учасники зважають на специфіку один одного [3].

В. М. Куніциною запропоновано теоретичну модель міжособистісного неформального довірливого спілкування, етапи переходу від формального до дружнього спілкування. Неформальне міжособистісне спілкування – особливий вид спілкування, котрий пронизує всі інші види спілкування, є їхньою базою, умовою й необхідним компонентом. Його тактичною метою є встановлення психологічного контакту, а стратегічною – формування міжособистісних відносин [5].

Представники екзистенціального підходу в психології (К. Ясперс, В. Франкл, Р. Мей, Дж. Бюджендаль, І. Ялом) наголошують на унікальності кожної людини, особистості, на неможливості аналізувати її з точки зору загальних схем. Для них важливим є пошук шляхів досягнення особистісної автентичності, відповідності існування справжній внутрішній природі. Власне автентичний життєвий шлях передбачає цілісне творче самоздійснення. Одним із найважливіших питань у даному підході є питання смислу життя особистості.

У межах інтегративного підходу людина розглядається психологами як складна багаторівнева система, котра відшуковує в особистісно структурованих формах досвід народження, індивідуальної біографії, а також безмежного поля свідомості, що трансцендує матерію, простір, час і лінійну причинність. Усвідомлення постає

як інтегрувальна відкрита система, котра дозволяє об'єднати різні галузі психічного в цілісні смислові простори (С. Гроф, Е. Гуссерль, Т. Лірі, А. Маслоу, А. Менегетті, Ф. Перлз, К. Роджерс, М. Хайдеггер, К. Уїлбер, В. Франкл, К. Юнг, К. Ясперс).

Особистісний підхід – важливий психологічний принцип, основу якого складає цілісне розуміння особистості. Його розробка є складною теоретичною й практичною проблемою, зумовленою перш за все тим, що особистість одночасно є об'єктом і суб'єктом у цьому процесі, вона є одним із найбільш складних утворень у світі, але, водночас, і суб'єктом перетворення цього світу й самої себе. У нашому дослідженні найбільше спираємося на точку зору І. Д. Беха. Він особистість розглядає як суб'єкта вільного й відповідального морального вчинку та свідомої діяльності. Особистість набуває свого реального смислу і значення через неперервний процес становлення, вдосконалення. Важливим елементом психологічної структури особистості, що формується в спілкуванні та діяльності є Я-концепція. Кожна особистість формулює власну життєву програму на певну цільову перспективу на тривалий час або обмежений, найближчий період життя. Із нею пов'язаний сенс (смысл) життя як важливий в розвитку особистості конструкт. У розвитку особистості І.Д. Бех важливого значення надає спілкуванню як провідній детермінанті всієї системи психічних процесів, станів, властивостей людини. Воно, поряд із працею, є основним способом існування людини [2].

У вищезгаданих підходах недостатньо охарактеризована специфіка розвитку особистості в похилому віці та визначена роль міжособистісного спілкування у цьому процесі, що важливо для наукового дослідження. Тому *метою статті* є аналіз змісту міжособистісного спілкування як важливого компонента структури особистості в похилому віці й обґрунтування моделі міжособистісного спілкування осіб цього віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основним у вивченні психологічних особливостей міжособистісного спілкування осіб похилого віку в нашому дослідженні є *особистісно-комунікативний підхід*. Особистість розглядаємо як суб'єкта суб'єкт-суб'єктного спілкування та свідомої діяльності, що складає динамічну єдність, систему різних взаємопов'язаних психічних процесів і властивостей (когнітивних, комунікативних, регулятивних). Така система залишається водночас динамічною й стійкою, що дозволяє їй саморегулюватися та самовдосконалюватися. Розвиток особистості як системи в похилому віці зумовлюється її минулим, але спрямований у майбутнє.

Важливим чинником, який зумовлює весь процес розвитку особистості в похилому віці є міжособистісне спілкування, в результаті якого формуються емоційні відносини людини з людиною. Реалізація особистісно-комунікативного підходу здійснюється на основі низки філософських, загальнонаукових принципів (об'єктивності, детермінізму, єдності психіки й діяльності, принцип розвитку, активності, гуманізму) та принципів, важливих безпосередньо для нашого дослідження (цілісності й системності, варіативності, свободи волевиявлення особистості в процесі міжособистісного спілкування).

Узагальнення результатів теоретичного дослідження особливостей міжособистісного спілкування осіб похилого віку, опора на концептуальні положення особистісно-комунікативного підходу до дослідження проблеми, дає підстави для розробки моделі міжособистісного спілкування осіб похилого віку.

Особа похилого віку як суб'єкт міжособистісного спілкування з власними когнітивними, регулятивними й комунікативними особливостями включається у взаємний процес формування емоційних взаємовідносин з іншим суб'єктом, який має власні особливості прояву різних рівнів психіки (когнітивного, регулятивного, комунікативного) і вік якого не обмежений.

Міжособистісне спілкування осіб похилого віку розглядаємо як процес формування емоційних взаємовідносин особи похилого віку з окремими суб'єктами, котрі її оточують, що передбачає емоційне ставлення один до одного, взаємне соціальне пізнання, певний спосіб поведінки їх один з одним. Тобто міжособистісне спілкування в похилому віці є суб'єкт-суб'єктним складним процесом, що має емоційну, пізнавальну й поведінкову складові [4].

Основу розробленої моделі складають три нерозривно взаємопов'язані підсистеми психіки (психічних явищ) особи похилого віку, котрі мають різноманітні функціональні якості – когнітивна, регулятивна та комунікативна (див. рис. 1). Перша містить процеси, що забезпечують пізнання зовнішнього середовища, орієнтування у ньому, побудову внутрішньої моделі навколишнього світу. У когнітивній підсистемі осіб похилого віку важливим проявом є коректування смислу життя. Друга складається із процесів, спрямованих на побудову, організацію й регуляцію діяльності та поведінки. У регулятивній підсистемі психіки осіб похилого віку важливим проявом є регулювання емоційних станів і переживань. Третя містить процеси, що забезпечують відносини між людьми у сфері діяльності й міжособистісних відносин. У комунікативній підсистемі осіб похилого віку

важливим проявом є міжособистісне спілкування. Остання підсистема і, відповідно, міжособистісне спілкування в похилому віці є визначальними, адже саме воно зумовлює коректування особою похилого віку смислу життя (його оновлення) та регулювання власних емоційних станів і переживань.

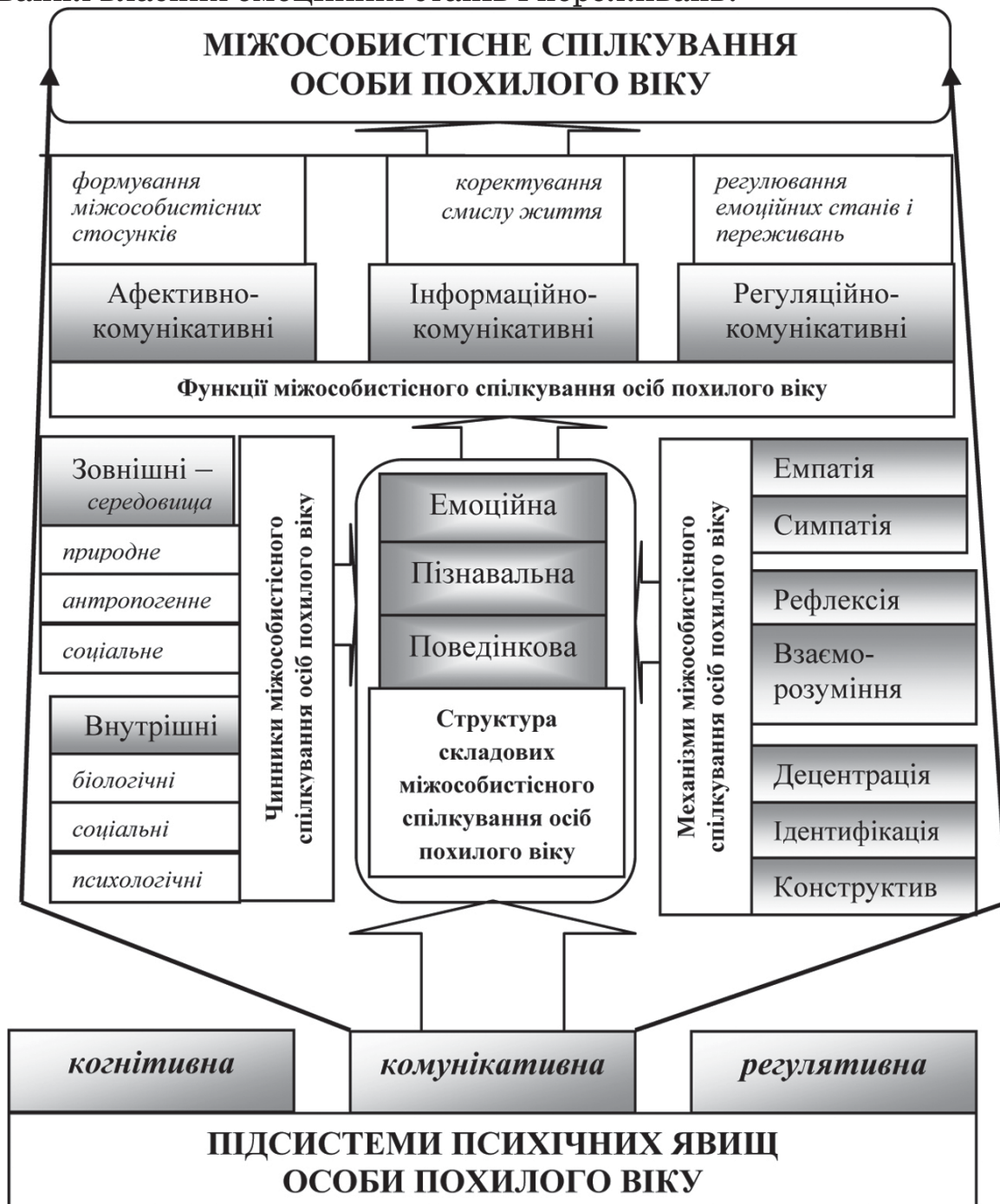

Рис 1. Модель міжособистісного спілкування осіб похилого віку

Ефективне функціонування цієї структури складових міжособистісного спілкування осіб похилого віку зумовлюється низкою механізмів і чинників.

Механізми міжособистісного спілкування осіб похилого віку аналізуємо з позицій його складових. З точки зору емоційного, провідного компонента міжособистісного спілкування в похилому віці, його механізмами є емпатія (здатність особи похилого віку до відображення світу переживань іншої людини) та симпатія (стійке емоційно позитивне ставлення особи похилого віку до інших людей). З позиції пізнавального компонента, механізмами міжособистісного спілкування осіб похилого віку є рефлексія (усвідомлення літньою особою того, як її сприймає партнер по спілкуванню), взаєморозуміння (здатність особи похилого віку адекватно розшифрувати отримане від іншої людини повідомлення), децентрація (здатність літньої особи сприйняти точку зору іншої людини, відійшовши від власної позиції; є протиположною егоцентризму). З позиції поведінкового компонента, механізмами міжособистісного спілкування в похилому віці є ідентифікація (спосіб розуміння партнера по спілкуванню літньою особою через ототожнення із ним, уподібнення йому) та схильність до конструктивних способів взаємодії до співробітництва, компромісу, згоди). Саме емпатія, симпатія, рефлексія, взаєморозуміння, децентрація, ідентифікація, конструктивні способи взаємодії осіб похилого віку є тими обставинами їхнього внутрішнього світу, котрі сприяють здійсненню міжособистісного спілкування.

Чинники міжособистісного спілкування осіб похилого віку, що визначають структуру складових такого спілкування можуть, бути зовнішніми щодо літньої особи як суб'єкта міжособистісного спілкування й внутрішніми, зумовленими її індивідними й індивідуальними ознаками. Зовнішні чинники міжособистісного спілкування осіб похилого віку пов'язані з властивостями, умовами, відношеннями навколишнього середовища, котрі надають їм ті чи інші можливості для реалізації міжособистісного спілкування. Ці чинники виявляються в таких середовищах: природному (природні умови, в яких перебуває літня особа), антропогенному (природне середовище, прямо чи опосередковано, навмисно чи ненавмисно змінене людьми), соціальному (інші; характеризуються різноманітними умовами – соціально-психологічними, культурними, науковими, соціально-економічними, інформаційними, етнічними, духовними тощо). Внутрішні чинники міжособистісного спілкування осіб похилого віку складають суб'єктивні умови їхнього міжособистісного спілкування, що виявляються в атрибутах суб'єктів спілкування, їхніх властивостях: біологічних (расова приналежність людини похилого віку, стать, будова тіла, стан здоров'я, властивості нервової системи, індивідуальні особливості морфологічного характеру тощо), соціаль-

них (соціальний статус літньої людини, її професійна зайнятість, соціальна активність, наявність захоплень й інтересів, умови проживання тощо) та психологічних (прояви когнітивного, регулятивного й комунікативного рівнів психіки особи похилого віку).

Цілісна структура емоційної, пізнавальної і поведінкової складових міжособистісного спілкування осіб похилого віку зумовлює його функціональні призначення. Такими *функціями* є афективно-комунікативні, інформаційно-комунікативні й регуляційно-комунікативні. Перші виявляються в тому, що міжособистісне спілкування є чинником емоційних станів осіб похилого віку. Афективно-комунікативні функції в цьому віці пов'язані з таким важливим призначенням міжособистісного спілкування, як формування й розвиток міжособистісних стосунків. Другі полягають у формулюванні, передачі й прийнятті літньою особою різноманітних повідомлень, думок, замислів, рішень, а також в адекватному сприйнятті й розумінні нею смислу повідомлення. Вони в похилому віці виявляються, зокрема, у коректуванні (оновленні) смислу життя. Треті полягають у змінюванні, регуляції літньою особою власної поведінки та поведінки партнера по спілкуванню. У похилому віці такі функції і виявляються в регулюванні власних емоційних станів і переживань.

Узагальнення змісту моделі міжособистісного спілкування осіб похилого віку дозволяє сформулювати загальні *закономірності* такого спілкування:

Оптимальне здійснення міжособистісного спілкування осіб похилого віку зумовлюється сукупністю рушійних сил, обставин їхнього зовнішнього й внутрішнього світу, серед яких варто відзначити емпатію, симпатію, рефлексію, взаєморозуміння, децентрацію, ідентифікацію, конструктивні способи взаємодії.

Умови оптимального міжособистісного спілкування осіб похилого віку втілюються у характеристиках зовнішнього середовища і внутрішніх чинниках, а саме, в особливостях навколишнього простору, біологічних, соціальних і психологічних властивостях осіб похилого віку.

Оптимальне міжособистісного спілкування осіб похилого віку визначається їхньою здатністю до:

- коректування смислу життя, збалансованості життєвого досвіду (его-досвіду) та перспективних життєвих смислів;
- регулювання власних емоційних станів і переживань, до розради.

Для оптимізації міжособистісного спілкування осіб похилого віку доцільним є вплив на особливості літньої особи, пов'язані як із

їхньою здатністю до міжособистісного спілкування, так і до коректування смислу життя, регулювання емоційних станів і переживань.

Отже, визначена структура складових, механізми, чинники й функції та закономірності визначають зміст, процес і результат міжособистісного спілкування осіб похилого віку як комунікативного компонента в системі їхньої психіки.

Висновки. Особистісно-комунікативний підхід є базовим у виробленні концептуальних уявлень про особистість похилого віку та процес її міжособистісного спілкування. Згідно нього особистість похилого віку розглядається як суб'єкт суб'єкт-суб'єктного спілкування й свідомої діяльності, що складає динамічну єдність, систему різних взаємопов'язаних психічних процесів і властивостей. До складу розробленої моделі міжособистісного спілкування осіб похилого віку увійшли підсистеми психічних явищ осіб похилого віку (когнітивна, комунікативна, регулятивна), структура складових міжособистісного спілкування осіб цього віку (емоційна, пізнавальна, поведінкова), механізми такого спілкування (емпатія, симпатія, рефлексія, взаєморозуміння, децентрація, ідентифікація, конструктивні способи взаємодії), його чинники (зовнішні – як природне, антропогенне та соціальне середовища, внутрішні – як біологічні, соціальні, психологічні властивості суб'єктів спілкування), його функції (афективно-комунікативні, в тому числі формування міжособистісних стосунків; інформаційно-комунікативні, в тому числі коректування смислу життя, та регуляційно-комунікативні, в тому числі регулювання емоційних станів і переживань), а також закономірності, котрі стосуються рушійних сил, умов, особливостей удосконалення такого спілкування.

Використання цієї моделі на практиці дозволяє конкретизувати основні показники міжособистісного спілкування осіб похилого віку, здійснювати його діагностику й розробляти програми оптимізації міжособистісного спілкування осіб похилого віку.

Список використаних джерел

1. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания / Б.Г. Ананьев. – 3-е изд. – СПб. : Питер, 2001. – 288 с.
2. Бех І.Д. Особистість у просторі духовного розвитку / І.Д. Бех. – К. : Академвидав, 2012. – 256 с.
3. Бодалев А. А. Психология общения / А. А. Бодалев. – М. : Изд-во «Институт практической психологии», Воронеж : НПО «МОДЭК», 1996. – 256 с.
4. Коваленко О.Г. Міжособистісне спілкування як компонент психічної діяльності у похилому віці / О. Г. Ковален-

- ко // Практична психологія та соціальна робота. – 2014. – № 2. – С. 61–64.
5. Куницына В. Н. Межличностное общение: учебник для вузов / В. Н. Куницына, Н. В. Казаринова, В. М. Погольша. – СПб. : Питер, 2001. – 544 с.
 6. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Б. Ф. Ломов; отв. ред. Ю. М. Забродин, Е. В. Шорохова. – М. : Изд-во «НАУКА», 1984. – 444 с.
 7. Мясищев В. Н. Психология отношений / В. Н. Мясищев; [под ред. А. А. Бодалева, гл. ред. Д. И. Фельдштейн]. – М. ; Изд-во Ин-та практ. психологии; Воронеж : НПО «МОДЭК», 1995. – 312 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Anan'ev B.G. Chelovek kak predmet poznaniya / B.G. Anan'ev. – 3-e izd. – SPb. : Piter, 2001. – 288 s.
2. Beh I.D. Osoby`stist` u prostori duxovnogo rozvy`tku / I.D. Beh. – K. : Akademvy`dav, 2012. – 256 s.
3. Bodalev A. A. Psihologija obshheniya / A. A. Bodalev. – M. : Izd-vo «Institut prakticheskoy psihologii», Voronezh : NPO «MODJeK», 1996. – 256 s.
4. Kovalenko O. G. Mizhosoby`stisne spilkuvannya yak komponent psy`xichnoyi diyal`nosti u poxy`lomu vici / O. G. Kovalenko // Prakty`chna psy`xologiya ta social`na robota. – 2014. – # 2. – S. 61–64.
5. Kunicyna V. N. Mezhlichnostnoe obshhenie: uchebnik dlja vuzov / V. N. Kunicyna, N. V. Kazarinova, V. M. Pogol'sha. – SPb. : Piter, 2001. – 544 s.
6. Lomov B. F. Metodologicheskie i teoreticheskie problemy psihologii / B. F. Lomov; отв. ред. Ju. M. Zabrodin, E. V. Shorohova. – M. : Izd-vo «NAUKA», 1984. – 444 s.
7. Mjasishhev V. N. Psihologija otnoshenij / V. N. Mjasishhev [pod red. A. A. Bodaleva, gl. red. D. I. Fel'dshtejn]. – M. ; Izd-vo In-t prakt. Psihologii; Voronezh : NPO «MODJeK», 1995. – 312 s.

O.H. Kovalenko. The model of interpersonal communication of elderly people. The article analyzes the contents of scientific approaches of specific scientific and methodological level in the study of interpersonal communication of elderly people (system level, level of concepts of interpersonal communication, existential theory, integrative approach, theories of personality). The content and principles of personal and communicative approach as a basic in the development of conceptual ideas about the iden-

tivity of the elderly people and the process of their interpersonal communication have been proved. The identity of the elderly people according to this approach is deemed as a subject of subject-to-subject communication and conscious activity that presents a dynamic unity, a system of different interconnected mental processes and properties.

The model of interpersonal communication of elderly people have been characterized. It includes a subsystem of the mental phenomena of elderly people (cognitive, communicative, regulatory), the structure of components of interpersonal communication of persons of this age (emotional, cognitive, behavioral), mechanisms of such communication (empathy, sympathy, reflection, understanding, decentration, identification, constructive ways of interaction), its factors (external – as natural, anthropogenic and social environment, internal – as biological, social and psychological characteristics of subjects of communication), its functions (affective and communicative, including the formation of interpersonal relationships, informational and communicative, including adjustment of the meaning of life and the regulative and communicative, including the regulation of emotional states and experiences), as well as laws concerning driving forces, conditions, features of improvement of such communication. The conclusion about the need of use of this model in practice has been made.

Key words: interpersonal communication, the elderly people, mental subsystems, structure of components, factors, mechanisms, functions and laws.

Received January 10, 2015

Revised January 21, 2015

Accepted February 11, 2015

УДК 159.972+616-059+616-05+616.85

I.A. Коваль

irenekoval@bigmir.net

Сучасні підходи в поглядах на етіологію депресивних розладів, їх діагностику і лікування

Koval I.A. Modern approaches in the views on the etiology of depressive disorders, diagnosis and treatment of these disorders / I.A. Koval // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D.Maksymenko, L.A.Onufriieva. – Issue 28. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2015. – P. 202–211.
